

ВІДГУК

офіційного опонента про дисертацію Леонової Наталії Валеріївни "Синтаксис малих жанрових форм інформації сучасної української мови" (Дніпро, 2017. - 221с.), подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.01 - українська мова

Дослідження функційно-стильових різновидів мови є однією з проблем, актуальність якої незаперечна на сучасному етапі. Виявлення функційної природи граматичних явищ відкриває для лінгвістів нові перспективи в дослідженні мовностилістичних особливостей текстів певного функційного призначення. Дисертація Наталії Валеріївни Леонової присвячена одному з важливих питань сучасної лінгвістики - характеристиці синтаксичних особливостей малих жанрових форм інформації (далі - МЖФІ) в публіцистичному та інформаційному стилях сучасної української мови.

Як стверджує автор, доцільність дослідження малих жанрових форм інформації зумовлена потребою побудови нової синтаксичної теорії, що не обмежується аналізом синтаксичних особливостей речень як частини тексту, а враховує існування конструкцій, синтаксис яких залежить від інтонації суб'єктів мовлення (ведучих концертів, військового командного складу та под.) (с.10).

Обравши об'єктом дослідження малі жанрові форми інформації сучасної української мови, здобувач ставить конкретні завдання, які завдяки використанню різних методів і прийомів аналізу загалом успішно вирішує.

Науковість проведеного дослідження забезпечується оволодінням необхідною термінологією та знанням історії вивчення питання. До бібліографії входить 324 праці вітчизняних та зарубіжних авторів, що свідчить про досить ґрунтовне опрацювання вже наявних розвідок стосовно різних аспектів обраної теми і дозволяє авторові забезпечити теоретичні позиції, на яких ґрунтується весь подальший розгляд досліджуваної проблеми.

Досягненню мети - виявленню синтаксичних особливостей різних груп малих жанрових форм інформації, аналізу їх типів та специфіки - і розв'язанню поставлених завдань сприяє і структура роботи, яка складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури, переліку умовних скорочень джерел та додатків.

Перший розділ "Жанрові форми інформації в інформаційному та публіцистичному стилях сучасної української мови" присвячений питанню розмежування інформаційного й публіцистичного стилів, визначенню їх жанрів. Дисертантка ретельно розглянула й дослідила різні погляди науковців на інформаційний стиль, підкресливши, що доцільність дослідження ролі інформаційного стилю серед інших стилів сучасної української мови зумовлена постійним уточненням і переосмисленням функційно - стильової сфери мови, потребою вдосконалення сучасної теорії стилів мови з урахуванням зростання тиску інформаційного поля, оскільки функційно - стилістичні межі в сучасній мові є нечіткими (с.26). Відзначено розширення й зрушення жанрового діапазону в інформаційному й публіцистичному мовленні, що є наслідком активного розвитку усної й писемної масової комунікації.

Наталія Валеріївна дає визначення малих жанрових форм інформації, з'ясовує їх характеристики й доводить, що ці жанрові форми, вирізняючись синтаксичними зв'язками й чітко окресленими компонентами формального типу, є об'єктивними синтаксичними утвореннями - малоформатними конструкціями особливого типу.

Дисертантка умотивовує застосування описового, структурного, функціонального методів, методу кількісних підрахунків та низки методик для вирішення завдань наукової роботи.

У другому розділі " Синтаксичні особливості малих жанрових форм інформації усного та писемного мовлення " Н. В. Леонова характеризує малі жанрові форми інформації, що реалізуються переважно у форматі усного

мовлення. Це оголошення ведучих масових заходів та повідомлення й оголошення операторів мобільного зв'язку.

Дослідниця розглядає реалізацію модальності в зазначених конструкціях, а також розгорнуті заголовки періодичних видань як вид МЖФІ, підкреслюючи, що граматичні особливості, структура й функції розгорнутих заголовків періодичних видань є активно досліджуваними напрямами лінгвістичного аналізу мови мас-медіа.

Переконливим і детальним у дисертації є аналіз лід-абзаців. Він багато ілюстрований, спирається на глибокі та вмотивовані міркування автора. Відомо, що до недавнього часу лід-абзаци, як і заголовки періодичних видань, аналізувались лише як обов'язкова складова частина статей періодики або інтернет-видань. Дослідниця вважає лід-абзаци одним із найпоширеніших видів малих жанрових форм інформації, що є окремою самостійною побудовою, у якій реалізовано функцію стислого інформування про зміст статті, і зазначає, що особливістю синтаксичної моделі ліду є вживання різних структур: простих, складних речень, односкладних і двоскладних побудов, на відміну від інших малих жанрових форм інформації, що мають певні константи в синтаксисі (с.101).

Привабливим постає прагнення автора розглянути військові команди й накази як малі жанрові форми інформації. Цінним є те, що здобувач, розглядаючи МЖФІ, ілюструє це статистичними даними.

У третьому розділі дослідження " Специфіка синтаксису малих жанрових форм інформації у сфері сповіщення в транспорті" автор розглянула односкладні конструкції як типові форми реалізації малих жанрових форм інформації, дослідила синтаксис побудов-оголошень на залізничних вокзалах, виявила синтаксичні особливості повідомлень автоінформатора в метро, проаналізувала особливості синтаксису повідомлень і оголошень автоінформатора в аеропорту.

Сформульовані на початку дисертації завдання здобувач загалом вирішила успішно, показавши вміння бачити, відбирати й у цілому

правильно аналізувати мовні факти, продемонструвала володіння методикою наукового дослідження, розуміння процесів, які відбуваються в граматиці, добру орієнтацію в науковій літературі. Власні теоретичні міркування автора переконливо ілюстровані, підкріплені значним фактичним матеріалом.

Найбільш суттєві положення досліджуваної теми відбито в одинадцятьох друкованих працях, шість із яких опубліковано у фахових виданнях, дві - у виданнях іноземних держав, а стислий виклад роботи й отримані результати дослідження - в авторефераті, зміст якого відповідає основним тезам, що містяться в тексті представленої на захист дисертації.

Робота Н. В. Леонової доповнює мовностилістичну характеристику публіцистичного та інформаційного стилів, є вагомим внеском у вирішення актуальних проблем наукової концепції синтаксису жанрових форм особливого призначення в структурі української синтаксичної теорії.

Констатуючи здобутки, усе ж вважаємо за необхідне подати кілька зауважень і побажань:

1. Потребує уточнення, як нам видається, уживання термінів "вокативні речення-повідомлення" (с.153) і "речення-повідомлення (з вокативними елементами)" (с. 161).
2. Приклади: *Пасажири, проходьте на посадку! Анатолій Гайворонюк, підійдіть до чергового у зоні посадки*, наведені на с. 141-142, чомусь трактуються як двоскладні речення.
3. У тексті дисертації подекуди трапляються мовні та друкарські недогляди: ... на думку дослідників__між (с.21); ...полягає у необхідності ... (с.25); ... притаманні й інформаційному мовленні (с.33); ... висловлення його емоційного ставлення до висловленого...(с.61); ..._у аналізованих ...(с.116); можливості явищ (с. 121).

Висловлені зауваження стосуються лише окремих частковостей, які жодним чином не знижують високого рівня наукової роботи, виконаної Н.В. Леоновою. Усі основні твердження сформульовані нею, як правило,

цілком переконливо, виклад думок відзначається чіткою логічністю та стильовою вправністю.

Дисертація " Синтаксис малих жанрових форм інформації сучасної української мови " відповідає вимогам ДАК України до кандидатських дисертацій, а її автор, Наталія Валеріївна Леонова, заслуговує присудження їй наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.01 - українська мова.

Офіційний опонент -

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри мовної освіти

Херсонського державного

університету

В.І. Грицина

Підпис В.І. Грицина
підтверджую начальник ВК

В. Воробйова
05.03.2017